

STANDARDY DOSTĘPNOŚCI

DLA MIASTA NOWA SÓL

NOWA SÓL 2021

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	3
2. Wytyczne do projektowania zewnętrznej przestrzeni publicznej	4
2.2 Ciągi piesze i place	4
2.2 Przejścia dla pieszych	8
2.3 Przystanki komunikacji miejskiej	9
2.4 Oświetlenie	10
2.5 Parki	10
2.6 Place zabaw	11
2.7 Miejsca parkingowe	12
3. Wytyczne do projektowania/budowania/przebudowywania budynków użyteczności publicznej	16
3.1 Dojście do budynku / strefa przedwejściowa	16
3.2 Wejście	17
3.3 Elementy wyposażenia ułatwiające orientację w budynku oraz przekaz informacji	18
3.5 Komunikacja pionowa	20
3.6 Komunikacja pozioma	22
3.7 Pomieszczenia i pokoje	23

1. Wstęp

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym definiuje przestrzeń publiczną jako obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych. Aby jednak mogła realizować wszystkie te cele, przestrzeń publiczna musi stać się przede wszystkim dostępna i przyjazna dla wszystkich jej użytkowników.

W projektowaniu podstawową zasadą powinna stać się więc pełna dostępność przestrzeni miasta, budynków, pomieszczeń, środków komunikacji miejskiej, wydarzeń, usług w tym także usług cyfrowych – stron www, dokumentów elektronicznych. Podstawowym warunkiem pełnej dostępności jest zapewnienie wszystkim mieszkańcom możliwości funkcjonowania w tej przestrzeni w sposób samodzielny, bez względu na posiadane ograniczenia sprawności, mobilności czy percepcji.

Głównym celem standardów dostępności jest zapewnienie, osobom z niepełnosprawnościami na równi z osobami pełnosprawnymi dostępu do przestrzeni publicznej. Zatem Standardy dostępności obejmują potrzeby wszystkich mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb:

- osób z różnymi rodzajami ograniczenia mobilności i trudnościami w poruszaniu się – osób poruszających się na wózkach/skuterach, przy pomocy sprzętu rehabilitacyjnego (kule, balkoniki, laski itp.), osób starszych, osób po urazach i chorobach, osób z ciężkim bagażem, wózkiem dziecięcym i innych;
- osób z ograniczeniami w percepcji – osób niewidomych i niedowidzących, osób głuchych i słabosłyszących;
- osób z innymi niepełnosprawnościami.

Sprostanie temu wyzwaniu możliwe jest dzięki spełnieniu zasad projektowania uniwersalnego (ang. universal design), czyli projektowaniu otoczenia w taki sposób by mogło być one użyte przez wszystkich ludzi, w możliwie szerokim zakresie, bez spełniania dodatkowych wymogów (np. pomocy osób trzecich).

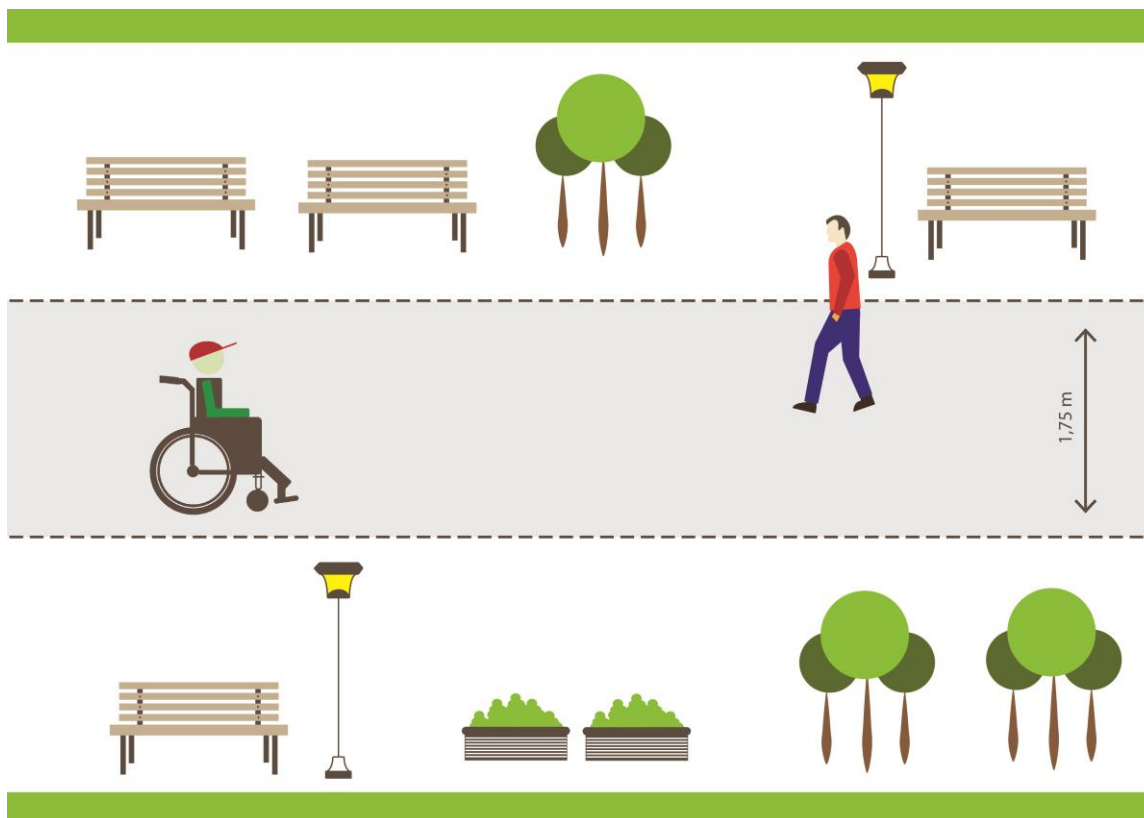
Dla poprawy jakości przestrzeni publicznej należy zawrzeć konieczność uwzględniania wytycznych Standardów w Specyfikacjach Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ) zawartych w przetargach i umowach na prace projektowe i budowlane oraz w umowach na dzierżawę przestrzeni publicznych na cele komercyjne.

2. Wytyczne do projektowania zewnętrznej przestrzeni publicznej

2.2 Ciągi piesze i place

W rozwiązaniach projektowych należy przyjąć priorytet dla pieszych w tym niepełnosprawnych z uwzględnieniem dostępu do środków komunikacji zbiorowej. Oznacza to takie projektowanie by drogi dla pieszych były najkrótsze i miały najmniejszą ilość załamania a pozostałe rozwiązania projektowe były tym determinowane.

- Szerokość ciągu pieszego musi zapewniać wygodę jego użytkownika. W celu zaprojektowania optymalnej szerokości ciągu pieszego należy brać pod uwagę natężenie ruchu pieszych na projektowanym odcinku. Zaleca się aby, szerokość ciągu pieszego wolnego od przeszkód wynosiła minimum 1,75 m. Jednocześnie szerokość ciągu pieszego wolnego od przeszkód nie może być mniejsza niż 1 m (szerokość dopuszczalna tylko w wyjątkowych przypadkach).



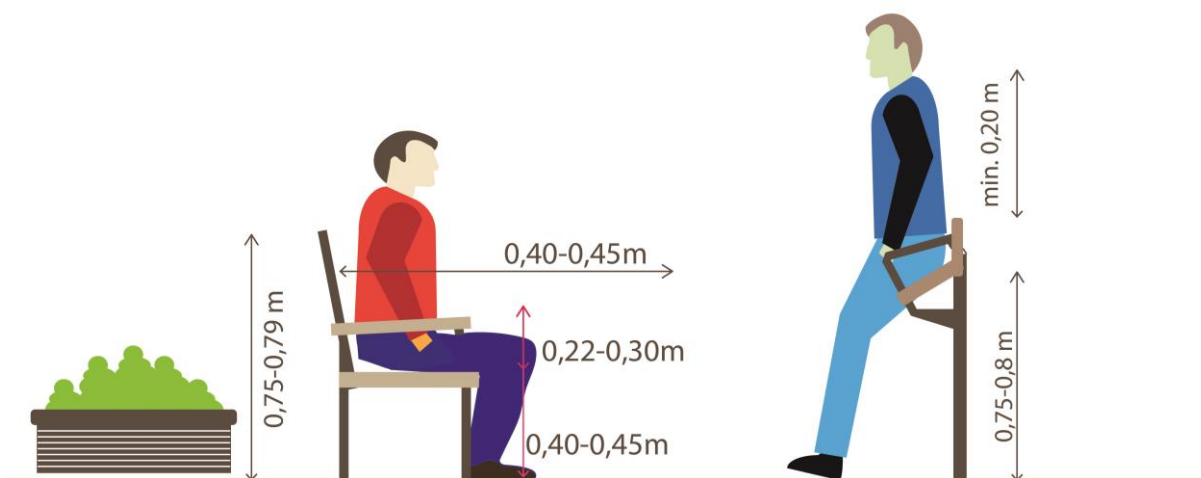
- Należy zachować przestrzeń wolną od przeszkód na całej długości ciągu pieszego (elementy małej architektury, ogródki przed lokalami gastronomicznymi, elementy reklamowe, studzienki odpływowe, obiekty tymczasowe – stoiska, elementy wystaw) o odpowiedniej szerokości.
- Obszar placu musi być dostępny dla osób poruszających się na wózkach.
- Ciągi piesze powinny mieć powierzchnię twardą, równą i antypoślizgową (również w trudnych warunkach atmosferycznych), tak aby wyeliminować ryzyko poślizgnięcia się lub potknięcia. Należy stosować nawierzchnie pozbawione fug (lub z minimalnymi fugami – maksymalnie

5 mm), wykonane z płytek niefazowanych. Nie należy wykorzystywać materiałów o nierównomiernej powierzchni (np. kostka kamienna łupana).

- Stosowane nawierzchnie nie mogą powodować oślepiania użytkowników w wyniku odbicia światła. Faktura i kolorystyka tras nie może sprawiać wrażenia różnic wysokości.
- Należy uwzględnić m.in. potrzeby osób słabowidzących a także osób starszych doświadczających pogorszenia wzroku – stosować elementy o podwyższonym kontraście w celu ułatwienia identyfikacji miejsc wymagających zwiększonej uwagi, takich jak przejścia przez jezdnię, przystanki komunikacji miejskiej i inne. Stosowane materiały powinny zapewniać utrzymanie wysokiego poziomu kontrastu przez cały okres ich użytkowania oraz prowadzić regularne prace renowacyjne.
- Należy zwracać szczególną uwagę na przywracanie chodnika do pierwotnego stanu po zakończeniu prac remontowych.
- Należy unikać załamania w planie chodników na zjazdach (zmiana odległości chodnika od jezdni po obu stronach zjazdu). Zaleca się podnoszenie nawierzchni zjazdów do poziomu chodnika.
- Skrajnia pionowa (przebieg w płaszczyźnie pionowej pozbawiona przeszkód) powinna wynosić minimum 2,2m.
- Jeśli w ciągu pieszym są przeszkody, których nie można wyeliminować (np. drzewa, słupy, spoczniki ładek), należy wykonać zabezpieczenie np. z barierki lub odpowiednio ułożonego krawężnika.
- Należy stosować rozwiązania zapobiegające zawężaniu chodnika przez parkujące samochody/motocykle/rowery, a także nawis samochodów zaparkowanych prostopadle do kierunku ruchu na chodniku.
- Przy projektowaniu chodników stykających się z drogami rowerowymi należy zwracać szczególną uwagę na wyraźne rozdzielanie sąsiadujących ze sobą ciągów, np. poprzez zastosowanie odmiennych kolorów. Kolory odpowiadające drogom rowerowym i chodnikom powinny być stosowane jednolicie na wszystkich realizowanych ciągach.
- Zalecane jest stosowanie obniżek dla rowerów w stosunku do ciągu pieszego i ich fizyczna separacja, np. za pomocą pasa z kostki granitowej/bruku lub krawężnika/obrzeża.



- Należy stosować oznaczenia fakturowe poziome dla niewidomych i słabowidzących (linie i ścieżki naprowadzające i sygnalizacyjne) na wyznaczonych przejściach dla pieszych, przystankach komunikacji miejskiej, na początku i na końcu biegu schodów, w miejscach pozbawionych naturalnych elementów nawigacyjnych (np. duże place) i w innych miejscach wymagających od pieszych podwyższonej uwagi. Latarnie, słupy, słupki sygnalizatorów, studnie rewizyjne uzbrojenia podziemnego i inne elementy nie mogą kolidować z oznaczeniami.
- Przy projektowaniu chodników należy stosować rozwiązania umożliwiające osobom niewidomym wycucie kierunku poruszania się do celu za pomocą rodzaju/struktury nawierzchni, zieleńców (także z żywopłotem niekłującym), ogrodzeń dla pieszych, murków i zabudowy.
- Zaleca się aby ciągi piesze miały wyznaczone miejsca odpoczynku. Ich rozmieszczenie i rodzaj powinny być uzależnione od natężenia ruchu pieszego oraz funkcji danego miejsca. Warto mieć na uwadze, że duża dostępność (liczba) miejsc odpoczynku sprzyja spędzaniu czasu poza budynkami. Wykorzystywanie w przestrzeni miejskiej różnorodnych elementów w charakterze ławek i siedzisk może zwiększać wizualną atrakcyjność miasta. Dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej istotne jest, by ławki/siedziska wyposażone były w podparcia.

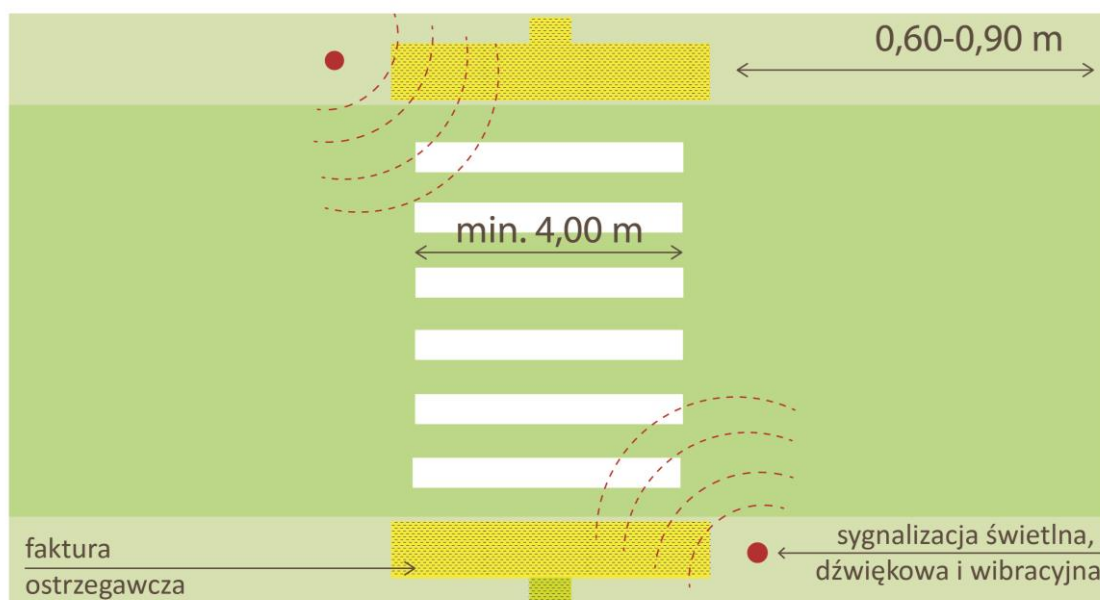


- W obrębie miejsc odpoczynku należy zapewnić miejsce do zaparkowania wózka lub roweru: zalecana głębokość miejsca postojowego dla wózka wynosi 1,80 m, minimalna wymagana – 1,40 m.
- Wszędzie, gdzie to możliwe (szczególnie w przestrzeni zewnętrznej), powinno się unikać stosowania schodów, pochylni, wind oraz innych urządzeń na rzecz łagodnych spadków (poniżej 5%) rozłożonych na dłuższym odcinku. Dostępna pochylnia musi spełniać następujące wymagania minimalne:
 - nachylenie biegów pochylni nie większe niż 6% (dopuszczalne 8% dla pochylni jednobiegowych o długości do 200 cm)

- przed i za rampą musi być zapewniona pozioma przestrzeń manewrowa umożliwiająca swobodne i bezpieczne najechanie i zjechanie z rampy (zalecana długość przestrzeni manewrowej 150 cm, szerokość zależna od szerokości ciągu pieszego);
- maksymalna długość pojedynczego biegu rampy to 9 metrów;
- spoczniki muszą umożliwiać bezpieczne i wygodne manewrowanie osobom poruszającym się na wózkach w tym na wózkach i skuterach elektrycznych; minimalna długość spocznika rampy prostej to 180 cm, minimalne wymiary spocznika rampy o łamanych biegach to 200 x 200 cm;
- minimalna szerokość światła biegu rampy to 100 cm;
- pochylnia musi być wyposażona w poręczę (dla pochylni o szerokości większej niż 220 cm można zaplanować montaż dodatkowej, środkowej poręczy);
- pochylnia musi zapewniać zabezpieczenie przed przypadkowym wypadnięciem/ zjechaniem z rampy;
- początek i koniec pochylni musi być oznaczony kontrastowym (żółtym) elementem sygnalizacyjnym na całej szerokości;
- rampa nie może mieć nachylenia poprzecznego.
- Schody muszą być projektowane zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami, a dodatkowo:
 - maksymalna wysokość stopnia 15 cm, zalecana 12 cm;
 - początek i koniec schodów (również ruchomych) musi być oznaczony kontrastem barwnym i fakturowym odsuniętym od krawędzi schodów o 50 cm krawędzie stopni należy oznaczyć kolorem kontrastowym (optymalnie kolorem żółtym);
 - schody zabiegowe i wachlarzowe są niezalecane – utrudniają poruszanie się osobom o ograniczonej sprawności, osobom niewidomym i słabowidzącym;
 - zalecana minimalna głębokość spocznika to 120 cm;
 - stopnie muszą być pozbawione podcięć i nosków;
 - schody muszą być wyposażone w poręczę.

2.2 Przejścia dla pieszych

- Przejścia dla pieszych muszą być pozbawione progów, optymalnym rozwiązaniem jest umieszczanie przejść dla pieszych na jednym poziomie z ciągami pieszymi (tzw. wyniesione przejścia dla pieszych), również jako metodę uspokojenia ruchu. W miejscach, gdzie wyniesienie przejścia dla pieszych jest niemożliwe, należy wykonać obniżenie chodnika do poziomu jezdni.
- Szerokość przejścia dla pieszych powinna wynosić 4,00 m, przy czym w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się wyznaczenie przejścia dla pieszych w obszarze zabudowanym o szerokości mniejszej niż 4,00 m – w takim wypadku jego szerokość nie może być mniejsza niż 2,50 m.
- Należy stosować oznaczenia fakturowe dla niewidomych i słabowidzących oraz elementy kontrastowe.



- Wszystkie sygnalizatory akustyczne na przejściach dla pieszych powinny być zgodne z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015r zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach.
- Należy zwracać szczególną uwagę na odpowiednie dopasowanie głośności sygnałów akustycznych na skrzyżowaniach, na których sygnalizatory świetlne/akustyczne są w niedużej odległości od siebie lub jest ich bardzo dużo, tak aby uniknąć zagrożeń spowodowanych nakładaniem się sygnałów na siebie.
- Przyciski uruchamiające sygnalizację świetlną muszą posiadać sygnał dźwiękowy umożliwiający osobom niewidomym ich zlokalizowanie, może on być jednocześnie sygnałem pomocniczym

informującym o świetle czerwonym nie mniej sygnał ten musi być różny od sygnału dla światła zielonego. Dodatkowo należy stosować dźwiękowe potwierdzenie naciśnięcia.

- Obudowa przycisku powinna odróżniać się kolorystycznie od elementu (słupa), na którym jest zainstalowana. Optymalnym kolorem obudowy przycisków jest kolor żółty.
- Sygnały akustyczne podstawowe (dla światła zielonego) i pomocnicze (generowane przez przyciski) muszą być jednolite w obrębie całego miasta.
- Przyciski uruchamiające sygnalizację świetlną muszą być montowane w taki sposób, by dostęp do nich nie był utrudniony przez inne elementy wyposażenia ciągów ulic.
- Na przejściach dla pieszych nie wolno instalować słupków ograniczających wjazd samochodom. Jeśli istnieje konieczność instalacji kratki ściekowej w obrębie przejścia dla pieszych kratka musi mieć otwory uniemożliwiające utknięcie w nich kół wózków, rowerów, kul rehabilitacyjnych, białej laski.

2.3 Przystanki komunikacji miejskiej

Przystanki komunikacji miejskiej muszą być dostępne dla osób niewidomych, słabowidzących i osób poruszających się na wózkach.

- Nachylenie rampy/pochylni prowadzącej na przystanek nie może przekraczać 4%.
- Krawędź przystanku musi być oznaczona pasem wyraźnie kontrastującym z kolorem nawierzchni przystanku (wskazany jest kolor żółty). Krawędź przystanku musi mieć szorstką nawierzchnię, utrudniającą poślizg oraz brak ostrych krawędzi.
- Należy stosować oznaczenia fakturowe dla niewidomych i słabowidzących.
- Szklane ściany wiat przystankowych muszą być oznaczone kontrastowym (żółtym) pasem umieszczonym na wysokości 150–170 cm od podłoża;
- Ławki dla oczekujących powinny być wyposażone w podłokietniki ułatwiające siadanie i wstawanie oraz w oparcia.
- Pod wiatami powinno być miejsce umożliwiające skorzystanie z wiaty osobie poruszającej się na wózku (120 cm szerokości);
- Wskazane jest stosowanie informacji głosowej na przystankach. Powinna być uruchamiana ręcznie (przyciskiem). Komunikat głosowy musi obejmować numer linii, kierunek oraz czas odjazdu.
- Przystanki zaleca się wyposażyć w tablice z nazwami przystanku umieszczone równoległe do kierunku jazdy;
- Rozkłady jazdy (druki) należy projektować tak by można je było odczytać z odległości 1 metra i umieszczać na wysokości 140 – 160 cm;
- Zaleca się stosowanie elektronicznych tablic wyświetlających informację o czasie przyjazdu/odjazdu.

2.4 Oświetlenie

Oświetlenie przestrzeni, w której przebywają i poruszają się mieszkańcy musi być zgodne z obowiązującymi przepisami i normami.

- Rodzaj stosowanego oświetlenia musi zapewniać wysoki stopień odwzorowania kolorów i zachowania kontrastów barwnych, szczególnie w miejscach stosowania elementów kontrastowych w obrębie ciągów pieszych i na przystankach komunikacji miejskiej.
- Elementy oświetlenia umieszczane poniżej linii wzroku (wysokość 0 – 1,2 m) muszą być montowane tak, by nie powodowały oślepiania pieszych i rowerzystów.
- Zalecane natężenie oświetlenia na przejściach dla pieszych, przystankach komunikacji miejskiej, na ciągach pieszych o dużym natężeniu ruchu a także na rampach i schodach musi wynosić minimum 30 lx (mierzone na poziomie powierzchni poruszania się pieszych).
- Należy unikać skokowego zmieniania natężenia oświetlenia w celu eliminacji ryzyka olśnienia.
- Przy projektowaniu oświetlenia należy wziąć pod uwagę stosowanie specjalnych lamp doświetlających miejsca zwiększonej uwagi.

2.5 Parki

Parki miejskie muszą być dostępne dla wszystkich mieszkańców. Oznacza to konieczność przygotowania ciągów pieszych, miejsc odpoczynku, schodów i ramp zgodnie z wymaganiami określonymi w niniejszym opracowaniu. Ponadto należy uwzględnić następujące wymagania:

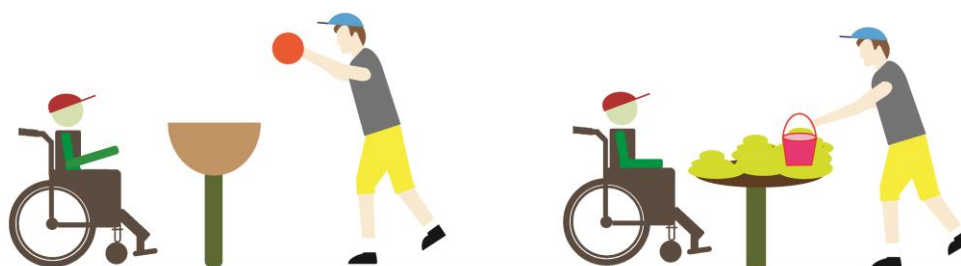
- Wejścia do parków należy lokalizować w możliwie najmniejszej odległości od przystanków komunikacji miejskiej oraz miejsc parkingowych.
- Wszystkie alejki w parkach powinny mieć nawierzchnię utwardzoną (nawierzchnie luźne uniemożliwiają lub znacząco utrudniają korzystanie z parków osobom z ograniczoną mobilnością). Zaleca się by główne alejki parków miały nawierzchnię utwardzoną ulepszoną.
- W przypadku alejek bocznych, w sytuacji konieczności stosowania nawierzchni żwirowo-glinkowych lub podłoża ziemnego należy zadbać, aby takie nawierzchnie miały charakter co najmniej zagęszczony/ubity, w celu zapewnienia minimalnej niezbędnej dostępności.
- Miejsca odpoczynku należy umieszczać nie rzadziej niż co 50 metrów; przy wejściach do parków należy umieszczać tablice informacyjne, plany i schematy układu parku wykonane w technologii umożliwiającej odczyt osobom niewidomym (tyflografiki, mapy 3D, informacja w alfabecie Braille'a). Do tych miejsc powinny prowadzić naturalne elementy nawigacji – zieleńce, murki, żywopłoty.
- Zaleca się by umieszczać w parkach ujęcia wody pitnej umożliwiające skorzystanie dzieciom i osobom dorosłym, również z niepełnosprawnościami, a także psom.

- Należy budować nowe alejki/chodniki w parkach w miejscach naturalnego przepływu użytkowników, tj. w miejscach wydeptanych ścieżek i skrótów.
- Na terenach lasów miejskich, w zakresie, w którym obiektywnie nie jest możliwe spełnienie wymogów niniejszych Standardów dopuszcza się zastosowanie odstępstw od przedstawionych zasad; jednocześnie należy dążyć do tego, aby jak największa część ciągów komunikacyjnych miała nawierzchnię co najmniej o charakterze zagęszczonym/ubitym.

2.6 Place zabaw

Niniejsze wytyczne mają zastosowanie dla wszystkich placów zabaw – w parkach, szkołach, przedszkolach, centrach handlowych, basenach, na osiedlach mieszkaniowych itp. Wytyczne należy stosować dla nowo projektowanych placów zabaw, a także podczas remontu/przebudowy/rozbudowy istniejących placów zabaw.

- Nawierzchnia placu zabaw musi umożliwiać swobodny dojazd i manewrowanie osobom poruszającym się na wózkach, dlatego do wszystkich urządzeń przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami należy doprowadzić ścieżki o ulepszonej nawierzchni (nieodzwolone jest stosowanie ścieżek z materiałów sypkich). Optymalnym rozwiązaniem jest wykonanie całej powierzchni placu zabaw z materiałów umożliwiających poruszanie się wózkiem.
- Minimum po jednym z każdego rodzaju/typu urządzenia zastosowanego na placu zabaw musi być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. W ofercie producentów wyposażenia placów zabaw można znaleźć szeroką gamę urządzeń dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami.
- Należy pamiętać, że place zabaw powinny stanowić miejsce wspólnej zabawy wszystkich dzieci, dlatego też nie należy stosować urządzeń przeznaczonych wyłącznie dla osób z niepełnosprawnościami na publicznym placu zabaw – w takim miejscu będą one stygmatyzujące.



- Należy uwzględniać dodatkowe obciążenia związane z uczestnictwem rodzica/opiekuna w zabawie dziecka z niepełnosprawnością.
- Wymagane wymiary przestrzeni do poruszania się: zalecana szerokość ścieżek – 150 cm, dopuszcza się wykonywanie ścieżek o szerokości 100 cm – w takiej sytuacji należy zaprojektować poszerzone miejsca manewrowe (150 cm x 150 cm) co maksimum 10 metrów.
- Wolne od przeszkód miejsca manewrowe (minimum 150 cm x 150 cm) przy urządzeniach.

- Urządzenia takie jak stoły, piaskownice umieszczone na stołach itp. muszą zapewniać minimum 60 cm wysokości, 80 cm szerokości i 45 cm głębokości wolnej przestrzeni pod blatem; a maksymalna wysokość blatu nie powinna przekraczać 80 cm.
- Maksymalne nachylenie podjazdów i ramp – 5%.
- Szerokość ramp, mostów i innych elementów łączących różne urządzenia wysokie – minimum 90 cm.
- Domki, platformy, wieże i inne elementy urządzeń wysokich muszą umożliwiać manewrowanie osobom poruszającym się na wózkach – minimalna przestrzeń 150 cm x 150 cm.

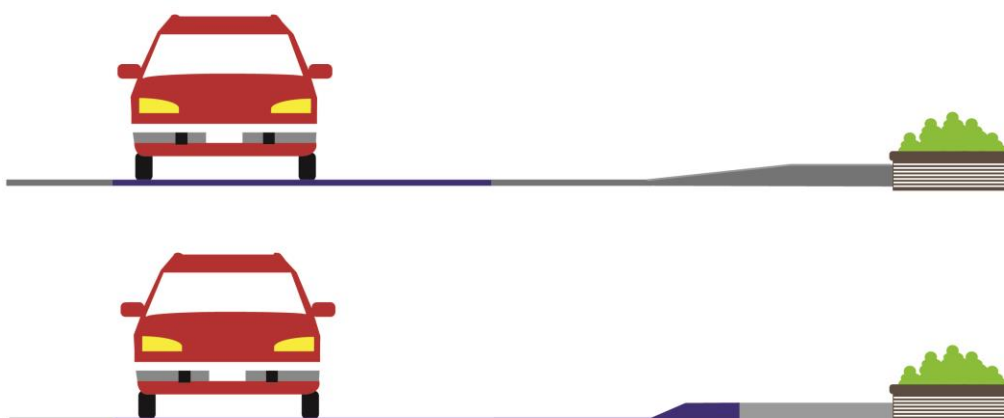
2.7 Miejsca parkingowe

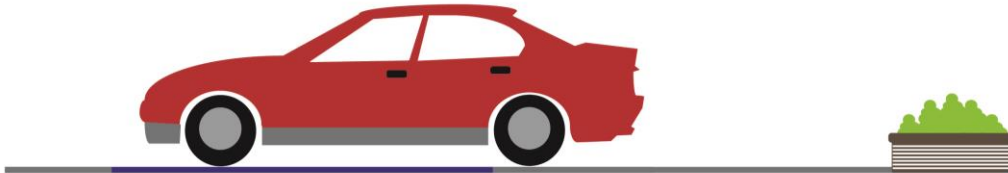
Zagospodarowując działkę budowlaną, należy wyznaczyć, stosownie do jej przeznaczenia i sposobu zabudowy, stanowiska postojowe dla samochodów użytkowników stałych i przebywających okresowo, w tym również stanowiska postojowe dla samochodów, z których korzystają osoby z niepełnosprawnościami.

Liczbę stanowisk postojowych i sposób organizacji parkingów należy dostosować do wymagań ustalonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, z uwzględnieniem potrzebnej liczby stanowisk, z których korzystają osoby z niepełnosprawnościami.

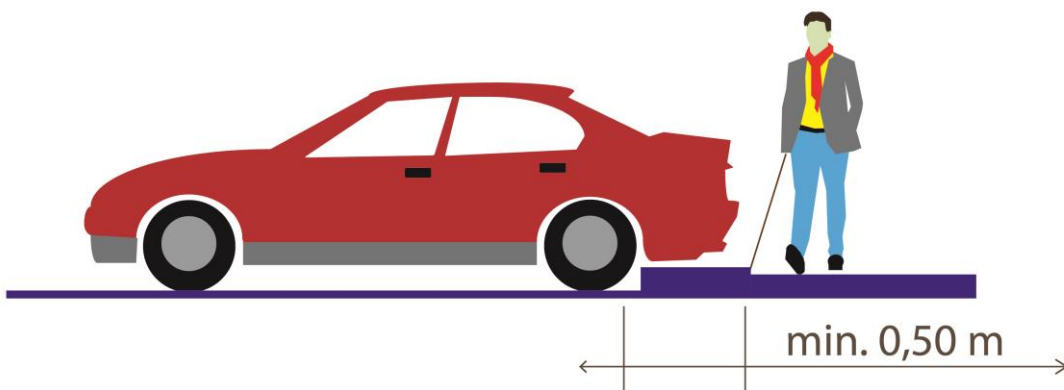
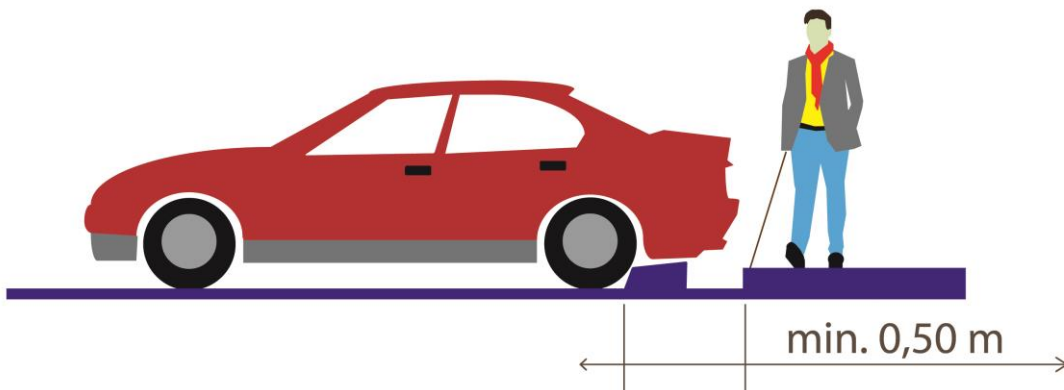
- Dla stanowisk postojowych dla samochodów osobowych, z których korzystają wyłącznie osoby z niepełnosprawnością, nie ma wymaganej minimalnej odległości do okien budynków. Zaleca się, aby odległość stanowiska postojowego przeznaczonego dla osób z niepełnosprawnościami od głównego wejścia do budynku była minimalna. Miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami należy lokalizować w możliwie najmniejszej odległości od wejść do obiektów, dla których projektowany jest parking przy czym nie należy umieszczać miejsc postojowych bezpośrednio przed wejściem do budynku;
- Jeżeli parking nie obsługuje bezpośrednio żadnego budynku, miejsca przystosowane powinny znajdować się możliwie blisko przystosowanego wyjścia z tego parkingu.
- Wymaga się zapewnienia odpowiednich udogodnień w strefie wejściowej lub ze strefy parkingowej i w kluczowych miejscach w celu oznakowania lokalizacji oraz rodzaju dojścia:
 - w bardzo skomplikowanych przestrzeniach należy zapewnić wizualne, słuchowe i dotykowe formy prowadzenia w celu wspierania orientacji i wyboru odpowiedniego kierunku,
 - w celu wspomaganie osób z niepełnosprawnością wzroku wymaga się, aby systemy prowadzenia wyróżniały się kolorystycznie z tła.

- Miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami muszą być oznaczone znakami pionowymi i poziomymi zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Należy zapewnić bezpieczny i pozbawiony progów dojazd do ciągu pieszego z miejsca parkingowego bez konieczności jechania po jezdni.
- Nawierzchnia stanowisk postojowych:
 - powinna być utwardzona (równa i gładka o spadku podłużnym i poprzecznym), wykonana z betonu asfaltowego (nawierzchni bitumicznej) lub z betonu cementowego. Nie powinno się stosować nawierzchni brukowanych wykonanych z kostki kamiennej (dopuszczalne gdy nawierzchnia stanowi element tkanki zabytkowej lub część obszaru podlegającego rewitalizacji). Dopuszcza się stosowanie nawierzchni brukowej z kostki betonowej o niefazowanych krawędziach i kostki kamiennej ciętej.
 - w przypadku nawierzchni ażurowej stanowiska postojowe dla osób z niepełnosprawnościami mają nawierzchnię pełną (bez otworów) lub po obu stronach miejsca parkingowego znajdują się pasy wyłożone nawierzchnią pełną o szer. 1,0 m.
 - W przypadku parkingów o nawierzchni gruntowej utwardzenie istnieje na nawierzchni koperty wraz z dojściem do twardej nawierzchni drogi/chodnika. Nawierzchnię gruntową dopuszcza się tylko w wypadku kopert zlokalizowanych na terenach przyrodniczo chronionych (parkowych, leśnych), lecz zaleca się jej stabilizowanie lub wzmocnienie geokratami stalowymi lub z tworzyw sztucznych o wymiarze/średnicy „oczka” $d \leq 2 \text{ cm}$
- Wskazane jest, aby miejsca postojowe były zacienione drzewami istniejącymi lub odpowiednio dobranymi nasadzeniami lub zadaszeniem (możliwe pokrycie panelami słonecznymi / zielenią)
- Stanowisko postojowe musi mieć połączenie z najbliższym chodnikiem – pochylnię umożliwiającą wjazd wózkiem inwalidzkim na poziom chodnika lub wyrównanie poziomów płaszczyzny drogi i chodnika.





- W przypadku usytuowania parkingu przy chodniku zaleca się aby krawędzie miejsca postojowego były zabezpieczone w sposób uniemożliwiający nawis części samochodu nad chodnikiem, np. za pomocą krawężnika jezdni o wysokości min. 12 cm. Nawis samochodu nie może utrudniać osobie niewidomej dostępu do krawędzi kierującej, np. krawędzi jezdni lub chodnika.



- Stanowiska postojowe dla samochodów osobowych powinny mieć co najmniej:
 - szerokość 3,6 m i długość 5 m (miejsca usytuowane prostopadle do jezdni);
 - szerokość 3,6 m (możliwość ograniczenia do 2,3 m w przypadku zapewnienia możliwości korzystania z przylegającego dojścia) i długość 6 m (miejsca usytuowane równolegle do jezdni).
 - Zaleca się, by miejsca parkingowe miały długość 7 metrów z uwagi na osoby korzystające z samochodów wyposażonych w tylne rampy/podnośniki. Dla busów przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych wymagana jest długość 9,0 m.
- Stanowiska postojowe w garażu, przeznaczone dla samochodów, z których korzystają osoby niepełnosprawne, powinny mieć zapewniony dojazd na wózku inwalidzkim z drogi manewrowej do drzwi samochodu co najmniej z jednej strony, o szerokości nie mniejszej niż 1,2 m.
- Stanowiska postojowe dla samochodów, z których korzystają osoby z niepełnosprawnościami, należy sytuować na poziomie terenu lub na kondygnacjach dostępnych dla tych osób z pochylni.
- Wszystkie kondygnacje parkingów wielopoziomowych muszą być obsługiwane przez dźwig osobowy.

3. Wytyczne do projektowania/budowania/przebudowywania budynków użyteczności publicznej

Przestrzeń dojścia do budynku oraz przestrzeń wewnątrz budynku muszą być tak zaprojektowane i wykonane, aby zapewniały możliwość samodzielnego dotarcia i poruszania się po budynku każdej osobie, bez względu na posiadane przez nią ograniczenia. Przestrzeń przed budynkiem, windy, miejsca parkingowe/garaże muszą odpowiadać wymaganiom określonym w niniejszym opracowaniu.

Opisane w niniejszym dokumencie wymagania dotyczą również budynków zabytkowych. Jeżeli z uwagi na wartość tkanki zabytku spełnienie niektórych wymagań jest ograniczone, należy zastosować rozwiązania udostępniające (platformy podnośnikowe, zewnętrzne dźwigi osobowe, składane rampy itp.). Wszelkie rozwiązania udostępniające należy opracować w drodze konsultacji ze specjalistami z zakresu dostępności i właściwym konserwatorem zabytków.

3.1 Dojście do budynku / strefa przedwejściowa

Do wejść do budynków powinny być doprowadzone utwardzone dojścia o szerokości minimalnej 1,5 m, przy czym co najmniej jedno dojście powinno zapewniać osobom niepełnosprawnym dostęp do całego budynku lub tych jego części, z których osoby te mogą korzystać. Furtki nie mogą utrudniać dostępu osobom niepełnosprawnym poruszającym się na wózkach inwalidzkich.

Dojście do budynku musi być wolne od przeszkód – progów, podjazdów, schodów itp., optymalnie powinno znajdować się na jednym poziomie z ciągiem pieszym.

Budynek musi być wyraźnie oznakowany, wejście musi być wyraźnie widoczne na tle elewacji (należy zapewnić różnicę kolorystyczną – kontrast barwny pomiędzy kolorem elewacji i kolorem wejścia/drzwi). Wejście musi być dobrze oświetlone (>80 luksów).

Obszar dojścia do budynku musi być dobrze oświetlony – min 30 luksów.

- Jeśli przed wejściem do budynku zainstalowany jest domofon, musi on spełniać następujące wymagania:
 - panel zamontowany na wysokości nie większej niż 120 cm lub 100 cm, jeśli panel domofonu jest pochylony;
 - potwierdzenie dźwiękowe i wizualne wybranego przycisku;
 - świetlne i dźwiękowe potwierdzenie otwierania zamka;
 - przyciski powinny odróżniać się kolorystycznie (kontrastowo) od panelu, na którym są umieszczone;
 - niedozwolone są panele dotykowe lub z tzw. klawiaturą optyczną;
 - dobrą praktyką jest umieszczanie informacji w alfabecie Braille'a przy przyciskach, tak aby nie powodować przypadkowego naciśnięcia przycisku.

- Wejścia do budynku o wysokości powyżej dwóch kondygnacji nadziemnych, mającego pomieszczenia przeznaczone na pobyt ludzi, należy ochraniać daszkiem lub podcieniem ochronnym o szerokości o co najmniej 100 cm większej od szerokości drzwi oraz o wysięgu lub głębokości nie mniejszej niż 100 cm dla budynków niskich (czyli mających do 12 m włącznie nad poziomem terenu lub mieszkalnych o wysokości do 4 kondygnacji nadziemnych włącznie) i 150 cm w budynkach wyższych

3.2 Wejście

- Położenie drzwi wejściowych do budynku oraz kształt i wymiary pomieszczeń wejściowych powinny umożliwiać dogodne warunki ruchu, w tym również osobom niepełnosprawnym. Uwaga – stosowanie oddzielnych wejść dla osób z niepełnosprawnościami jest działaniem dyskryminującym.
- W wejściach do budynków użyteczności publicznej optymalnym rozwiązaniem są drzwi rozsuwane lub rozwierane otwierane automatycznie – rozwiązanie takie ułatwia dostanie się do budynku osobom z niepełnosprawnością ruchu, opiekunom z dziećmi, osobom starszym, osobom z nieporęcznym bagażem.
- Nie zaleca się stosowania drzwi obrotowych. Drzwi obrotowe lub wahadłowe mogą być zastosowane, pod warunkiem usytuowania przy nich drzwi rozwieranych lub rozsuwanych, przystosowanych do ruchu osób niepełnosprawnych.
- Duże i ciężkie drzwi skrzydłowe, których otwarcie wymaga dużego wysiłku fizycznego należy wyposażyć w siłowniki wspomagające otwieranie.
- Przed drzwiami rozwieranymi musi być zapewniona wystarczająca, pozbawiona nachyleń przestrzeń manewrowa dla osób poruszających się na wózkach – 150 cm x 150 cm od strony otwarcia skrzydła drzwi i 120 cm x 120 cm od drugiej strony.
- Wejścia do budynków powinny być zasygnalizowane pasem ostrzegawczym szerokości 50 cm ułożonym w odległości 50 cm przed drzwiami i za drzwiami.
- Wejście do budynku musi być pozbawione progów i podjazdów; stosowanie podjazdów w wejściu jest dopuszczalne o ile do budynku/pomieszczenia prowadzą drzwi otwierane automatycznie lub drzwi pozostają stale otwarte (np. drzwi sklepu w godzinach jego pracy), nachylenie podjazdu nie może przekraczać 6%).
- Wycieraczki przed i za wejściem do budynku muszą być układane tak, by ich powierzchnia była na jednym poziomie z chodnikiem/posadzką. Stosowanie wycieraczek układanych na posadzce jest dopuszczalne, o ile wycieraczka wyposażona jest w pochylone krawędzie umożliwiające wjazd kołem, a jej wysokość nie przekracza 10 mm. Wielkość oczek wycieraczki powinna zabezpieczać przed utknięciem koła wózka lub laski osoby niewidomej.
- Szerokość światła drzwi nie może być mniejsza niż 90 cm.

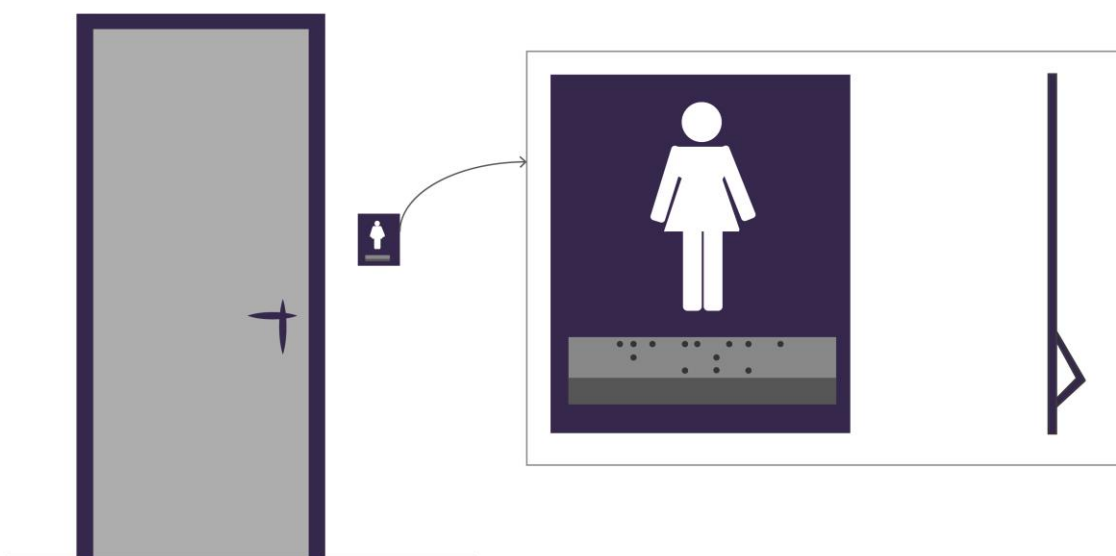
- Drzwi szklane muszą być oznaczone kontrastowym pasem (optymalnie żółtym).
- Wszystkie drzwi należy wyposażyć w klamki/uchwyty niewymagające ściskania bądź przekręcania i umożliwiające obsługę jedną ręką. Niedozwolone jest stosowanie gałek, klamkokul itp. Klamkę/uchwyt należy umieścić na wysokości 80–120 cm;

3.3 Elementy wyposażenia ułatwiające orientację w budynku oraz przekaz informacji

- W przypadku aranżacji i zagospodarowania przestrzeni, po której mogą poruszać się osoby z niepełnosprawnościami, w szczególności osoby z niepełnosprawnością wzrokową, konieczne jest wprowadzenie elementów ułatwiających samodzielną orientację (ang. wayfinding), poruszanie się oraz znalezienie drogi do celu, do których można zaliczyć m.in.:
 - oznakowanie kierunkowe we wszystkich punktach węzłowych (np. skrzyżowania dróg komunikacyjnych budynku) oraz oznakowania miejsc w logicznych punktach – w miejscach, gdzie następuje moment wyboru dalszej drogi, zmiana kierunku poruszania się, zróżnicowanie kolorystyczne posadzek,
 - wprowadzenie pochwytów wzdłuż ciągów komunikacyjnych, najlepiej na dwóch wysokościach: od 85 cm do 100 cm (pierwszy pochwyt) i od 60 cm do 75cm (drugi pochwyt), w kolorystyce odmiennej od ścian i podłóg z uwagi na osoby słabowidzące; zasada ta dotyczy także stosowania kontrastowej kolorystyki ścian w stosunku do podłóg,
 - projektowanie systemu identyfikacji wizualnej (oznaczenia, piktogramy), uwzględniającego możliwe ograniczenia użytkowników,
 - napisy informacyjne umieszczane na drzwiach lub obok drzwi do pomieszczeń oraz w wydzielonych strefach z zastosowaniem dużych i kontrastowych znaków,
 - stosowanie informacji dotykowej, np. oznaczenia w alfabecie Braille’a przy wejściach do pomieszczeń, na poręczach schodów,
 - oznaczenia, symbole i piktogramy należy stosować konsekwentnie na całej długości trasy, banery informacyjne zlokalizowane w charakterystycznych miejscach budynku, np. przy wejściu lub w węzłach komunikacyjnych,
 - ogólny plan budynku – w recepcji lub w miejscu występowania węzła komunikacyjnego, z zaznaczeniem punktu „tu jesteś”, oraz dodatkowo plan budynku z informacjami w alfabecie Braille’a,
 - tablice informacyjne, obrazujące sposób poruszania się po budynku (pokazujące kierunek ruchu), informacje o funkcji danego pomieszczenia,
 - umieszczenie w recepcji lub holu głównym elementów takich jak zegar, kalendarz – które są bardzo ważne, szczególnie dla osób z chorobami otępiennymi, demencją, które łatwo tracą orientację.

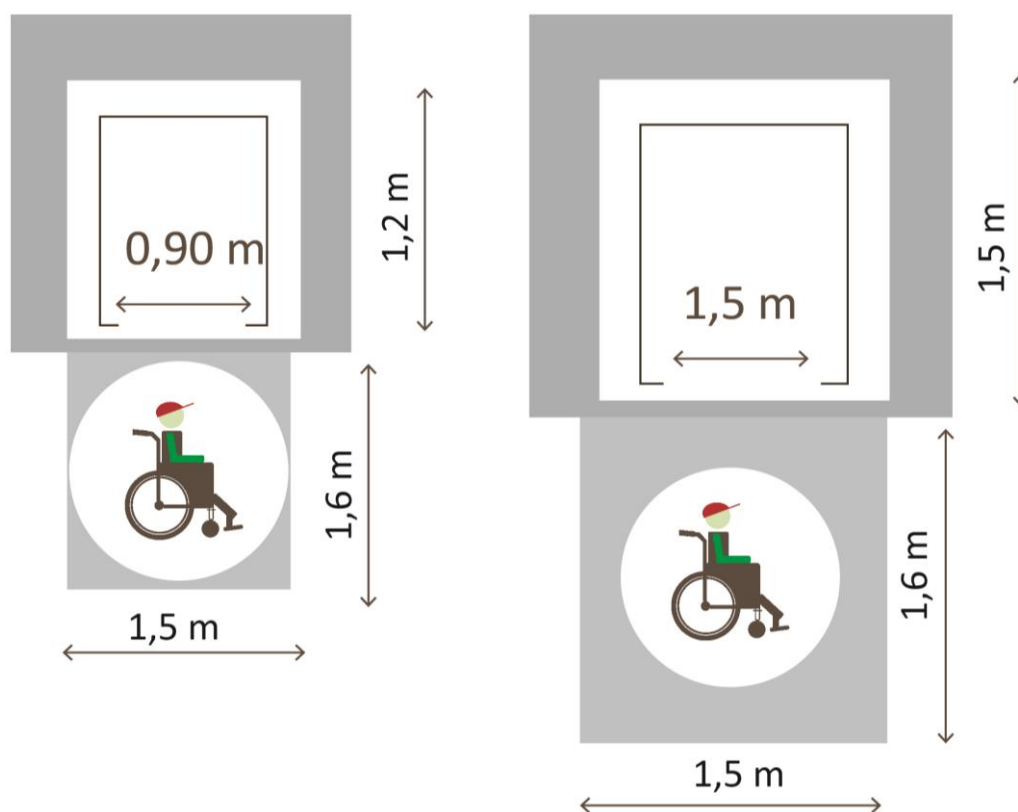
- Plany powinny być umieszczane wewnątrz obiektu zaraz po wejściu do niego i powinny odzwierciedlać przestrzeń danej kondygnacji (lub wybrany jej fragment) oraz najistotniejsze jej elementy. Do planów tyflograficznych powinny prowadzić ścieżki dotykowe
- Plany tyflograficzne (dotykowe) można udostępniać w postaci instalacji w budynkach (umieszczenie i szczegóły takiego planu każdorazowo należy konsultować ze specjalistami), ale mogą to też być schematy drukowane alfabetem Braille'a, udostępniane w Punkcie Informacji. Zaletą tych ostatnich jest to, że osoba niewidoma korzystająca z danego obiektu, może zabrać taki plan do domu i zapoznać się z nim w dogodnych dla siebie warunkach.
- Plan obiektu powinien zawierać:
 - kolorystyczny schemat funkcjonalno-przestrzenny (oznakowanie głównych przestrzeni obsługi użytkowników);
 - przebieg tras dotykowych;
 - opisy w alfabecie Braille'a i oznaczenia wypukłe ścieżek dotykowych;
 - legendę opisującą wszystkie wykorzystane symbole oraz oznaczenia kolorystyczne;
 - oznaczenie miejsca lokalizacji osoby czytającej tzw. „jesteś tutaj” należy zaznaczyć w sposób bardzo czytelny zarówno dla osób z dysfunkcją wzroku, jak i osób widzących np. czerwone wypukłe pole

Informacje dotykowe stojące powinny być przytwierdzone do posadzki w sposób trwały i uniemożliwiający przemieszczenie lub poruszanie elementu. Informacje szczegółowe w formie dotykowej (np. układ toalety wraz z wyposażeniem) powinny znaleźć się przy wejściu do danego pomieszczenia po stronie otwierania drzwi. Zaleca się opis w alfabecie Braille'a montować na płócie odchylonej od pionu.



3.5 Komunikacja pionowa

- Zalecana wysokość stopnia schodów zewnętrznych wynosi 15 cm, wewnętrznych 17,5 cm, wszystkie stopnie w biegu powinny mieć tą samą wysokość. Stopnie schodów nie powinny być ażurowe i nie powinny posiadać wystających nosków ani podcięć. Krawędzie stopni schodów powinny wyróżniać się kolorem kontrastującym z kolorem posadzki.
- Zaleca się by każdy budynek mający 2 lub więcej kondygnacji był wyposażony w dźwig osobowy ogólnodostępny dla wszystkich użytkowników obiektu. Nie zaleca się stosowania ramp i pochylni wewnątrz budynków.
- Należy zapewnić wystarczającą przestrzeń manewrową przed drzwiami windy (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie odległość pomiędzy zamkniętymi drzwiami przystankowymi windy a przeciwległą ścianą lub inną przegrodą powinna wynosić co najmniej 1,6 m).



- Przed drzwiami windy (powyżej przycisków przywoływania) należy umieścić oznaczenie piętra w postaci cyfry wysokości minimum 5 cm kontrastującej z kolorem ściany oraz oznaczenie w alfabecie Braille'a.
- Obrys drzwi windy zaleca się oznaczyć kolorem kontrastowym względem koloru ściany/drzwi windy.

- Szerokość wejścia do windy (światło otworu) powinno mieć minimum 90 cm; a minimalna przestrzeń manewrowa wewnątrz windy (pomiędzy poręczami) 100 cm x 120 cm (zalecana 150 cm x 150 cm). Na wszystkich ścianach windy należy montować poręcze.
- Winda musi być wyposażona w komunikat głosowy i wizualny potwierdzający dojechanie na określone piętro.
- Winda musi być wyposażona w czujniki ruchu zabezpieczające przed uderzeniem drzwiami osób wchodzących i wychodzących.
- Panel sterowania powinien odróżniać się kolorystycznie od ściany (można stosować np. żółte obramowanie panelu).
- Panel sterujący windy musi być zaprojektowany w sposób przewidywalny i konsekwentny (jeśli w budynku jest kilka dźwigów, to we wszystkich należy instalować panele sterowania jednakowe pod względem układu przycisków). Panel sterowania powinien być umieszczony na jednej ze ścian bocznych windy (względem wejścia) w odległości nie mniejszej niż 50 cm od narożników.
- Przyciski powinny mieć kolorystykę odróżniającą się wyraźnie od panelu sterowania/ścian kabiny (zapewnienie odpowiedniego poziomu kontrastu), a także być oznaczone alfabetem Braille'a i mieć wypukłe numery pięter. Przycisk parteru/kondygnacji zerowej musi być dodatkowo wyróżniony spośród pozostałych przycisków. Przycisk wybrany musi być podświetlony.
- Niedozwolone jest instalowanie w kabinach wind dotykowych paneli sterowania.
- W budynku wyposażonym w dźwigi należy zapewnić dojazd z poziomu terenu i dostęp na wszystkie kondygnacje użytkowe osobom niepełnosprawnym.
- W przypadku wbudowywania lub przybudowywania szybu dźwigowego do istniejącego budynku dopuszcza się usytuowanie drzwi przystankowych na poziomie spocznika międzypiętrowego, jeżeli zostanie zapewniony dostęp do kondygnacji użytkowej osobom niepełnosprawnym
- Zaleca się stosowanie platform schodowych w miejscach, w których zastosowanie windy jest niemożliwe lub nie spełnia warunków racjonalnego usprawnienia. Platformy jako urządzenia dedykowane osobom z niepełnosprawnościami odpowiadają standardom dostępności.
- Należy zapewnić wystarczającą przestrzeń manewrową w miejscach, gdzie platforma rozpoczyna i kończy bieg (150 cm x 150 cm).
- Nie zaleca się stosowania tzw. krzesłek schodowych i schodołazów jako urządzeń zwiększających dostępność architektoniczną budynków. Urządzenia te nie pozwalają na samodzielne korzystanie osobie poruszającej się na wózku.

3.6 Komunikacja pozioma

Należy zapewnić pozbawione przeszkód poziomych i pionowych ciągi komunikacyjne w budynkach.

- Zalecana szerokość ciągów komunikacyjnych to minimum 150 cm.
- Dopuszczalne są miejscowe zwężenia szerokości ciągów komunikacyjnych do 90 cm, przy czym należy zapewnić miejsca umożliwiające swobodne manewrowanie/wymijanie co nie więcej niż 10 metrów.
- W przypadku korytarzy o szerokości mniejszej niż 180 cm, maksymalnie co 25 metrów należy projektować miejsca umożliwiające minięcie się dwóch wózków. Szerokość takiej przestrzeni powinna wynosić min. 180 cm, a jej długość min. 200 cm. Poszerzanie przestrzeni nie jest konieczne, jeżeli długość korytarza nie przekracza 50 m.
- Należy zapewnić wystarczającą przestrzeń manewrową przed drzwiami do pomieszczeń w budynku.
- Powierzchnia podłóg powinna być równa, antypoślizgowa, niepowodująca odbicia światła i jednolita kolorystycznie; nie dotyczy to elementów tgsi (oznaczenia fakturowe poziome dla niewidomych i słabowidzących);
- Dywany i wykładziny dywanowe muszą być trwale przymocowane do podłoża;
- Należy zapewnić odpowiednią różnicę koloru (kontrast) pomiędzy podłogami i ścianami, ścianami i drzwiami, ścianami i poręczami oraz ścianami i elementami informacyjnymi. Dobrą praktyką jest również zachowanie odpowiedniego kontrastu pomiędzy podłogą, ścianami i wyposażeniem.
- Dobrą praktyką jest także projektowanie ciągów komunikacyjnych, by przecinały się one pod kątem prostym.
- Wysokość ciągów komunikacyjnych, stanowiących drogę ewakuacyjną, nie powinna być mniejsza niż 220 cm. Jeżeli jakkolwiek element wyposażenia przestrzeni znajduje się poniżej wysokości 220 cm, należy zastosować poręcz ostrzegawczą lub odpowiednio ustawić elementy wyposażenia bądź małej architektury.
- w przestrzeniach wymagających pokonywania znacznych odległości należy zapewnić miejsca siedzące nie rzadziej niż co 30 m; powinny one znajdować się w pobliżu ciągów komunikacyjnych, ale nie bezpośrednio na nich, miejsce do odpoczynku powinno być wyposażone w siedzisko (ławkę) z podłokietnikami ułatwiającymi siadanie i wstawanie oraz miejsce do zaparkowania wózka inwalidzkiego

3.7 Pomieszczenia i pokoje

Pomieszczenia w budynkach użyteczności publicznej należy projektować tak, by były dostępne dla osób poruszających się na wózkach. W pomieszczeniach należy zapewnić wystarczającą przestrzeń manewrową. Podłogi w pomieszczeniach muszą być równe, twarde i pozbawione progów. Ponadto należy mieć na uwadze następujące wymagania:

- Należy czytelnie oznakować wszystkie pomieszczenia – oznaczenia należy umieszczać konsekwentnie w tym samym miejscu w obrębie całego budynku. Oznaczenia powinny być wypukłe.
- Recepcje, kontuary, okienka obsługi klienta muszą umożliwiać obsługę osób poruszających się na wózkach (wysokość blatu 70 – 80 cm, pod blatem zaleca się zapewnienie przestrzeni umożliwiającej podjechanie pod blat przodem wózka).
- Jeżeli na terenie obiektu użyteczności publicznej, np. stacji kolejowej, znajdują się toalety, przynajmniej jedna kabina dostępna dla obu płci musi być przystosowana do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Wymagania/zalecenia:
 - zapewnienie przestrzeni manewrowej o wymiarach co najmniej 1,5 x 1,5 m; obok muszli ustępowej, należy zapewnić przestrzeń wolną od przeszkód o szerokości min. 90 cm (zalecana z obydwu stron);
 - toalety powinny być wyposażone w przycisk lub linkę wzywania pomocy, znajdującą się na maksymalnej wysokości 40 cm od poziomu posadzki – linka/przycisk powinny aktywować alarm w pomieszczeniu obsługi;
 - zabrania się stosowania powierzchni połyskliwych, powodujących zjawisko oślnienia,
 - ściany i podłogi powinny być ze sobą skontrastowane; w przypadku braku takiej możliwości, wymagane jest stosowanie listew przypodłogowych lub cokołów w kontrastowym kolorze;
 - wszystkie powierzchnie ścian oraz wszystkie powierzchnie podłóg powinny mieć jednolitą barwę, najlepiej bez wzorów;
 - podłogi i posadzki w toaletach powinny być wykonywane z materiałów antypoślizgowych, które, nawet zamoczone, nie spowodują niebezpieczeństwa dla użytkowników
 - stosowanie w tych pomieszczeniach i na trasie dojazdu do nich drzwi bez progów;
 - zainstalowanie odpowiednio przystosowanej, co najmniej jednej miski ustępowej i umywalki, a także jednego natrysku, jeżeli ze względu na przeznaczenie przewiduje się w budynku takie urządzenia;
 - zainstalowanie uchwytów ułatwiających korzystanie z urządzeń higienicznosanitarnych.
 - Dopuszcza się stosowanie pojedynczego ustępu dla osób niepełnosprawnych bez przedziałka oddzielającego od komunikacji ogólnej.